ՅՈՒԲԵԼԵԱՆ „ԱՐԱՐԱՏԻ" 1905 Թ. ՆՈՅԵՄԲԵՐ

ԱՌԱՋԱԲԱՆԻ ՏԵՂ

Աղուանից Պարտաւ քաղաքում Հայ-Աղուան հոգեւոր և աշխարհական ներկայացուցիչների ժողովի թողած այս կանոնները—«Կանոնք Սիոնի Հայոց կաթուղիկոսի»—մի առանձին հետաքրքրութեան ու խորհրդածութիւնների նիւթ են ներկայացնում՝ իրենց նախաբանով։

Ժողովի սահմանած 24 կանոնների սկզբում դրուած այդ բաւականին ընդարձակ նախաբանը մի խիստ արժէքաւոր պատմական վաւերաթուղթ է Հայ եկեղեցու իրաւունքի գիտութեան համար, բայց նամանաւանդ նրա «իրաւունքի աղբիւր» հիմնարկութեան (ինստիտուտ) համար։ Այս համառօտ տողերում տեղը չէ մանրամասնօրէն կանգ առնել այդ խնդրի վրայ, մեր նպատակն էր միայն մի քանի խօսքով մատնացոյց անել ներկայ հրատարակութեանս այդ կարևոր կէտի վրայ։

Անցնենք մի քանի կարևոր բացատրութիւններ տալ Պարտաւի ժողովի կանոններ պարունակող ձեռագրերի մասին՝ որ մենք աչքի առաջ ենք ունեցել այս կանոնները համեմատելիս։

Ս. Էջմիածնում եղած այն կանոնագրքերը, որոնք իրենց մէջ պարունակում են Պարտաւի ժողովի կանոնները՝ թւով 27 են, որոնց համեմատութիւններն անելուց յետոյ, համեմատել ենք նաև Ալէքսանդրապօլի Հոգևոր կառ. և Թիֆլիսի կոնսիստորիայի օրինակները, ու ըստ մեր հասկացողութեան վերականգնել ընտիր ընթերցուածները։

Այդ բոլոր կանոնագրքերը բաժանել ենք երեք խմբի, որոնցից իւրաքանչիւրն ունի հետևեալ ձեռագրերը.—

Ա. խումբ. №№ 89. 452. 740. 746. 759. 761. 974. Սինօդի, Աբգար Յովհաննիսեանի, Թիֆլիսի կոնսիստորիայի։

Բ. խումբ. №№ 88. 90. 450. 451. 453. 736. 446. 449. 831. Պատկանեանի, Ճեմարանի, Տիրայր վարդապետի, Ռ. Մաղաթեանի, Աղեքսանդրապոլի Հոգևոր կառավարութեան.

Գ. խումբ. №№ 87. 739. 741. 743. 750:

Ընդհանուր թուահամար ունեցողներից Ա. խմբի №№ 89. 452. 740. 746 և 761 կանոնագրքերի Պարտաւի ժողովի կանոններն սկսւում են ՌՄԺԶ (1216) թուահամարով ու կանոնները լրիւ 24 թուահամար ունին: Սոյն խմբի մնացած № 759, Թիֆլիսի կոնսիստ. Սինօդի և Աբգարեան ձեռագրերի նոյն ժողովի կանոնների թուահամարն սկսւում է ՌՃՂԵ (1195) համարով: № 759, Սինօդի և Աբգարեան ձեռագրերի նոյն ժողովի կանոնների ԻԱ և ԻԲ կանոնները միացած՝ կազմում են ԻԱ-րդ կանոն, որով կանոնների ընդհանուր (24) թիւը պակասում դառնում է 23. որով մօտենում են Բ. խմբի օրինակներին:

Բ. խմբի ձեռագիր կանոնագրքերի մէջ №№ 88, 450, 451, 453, 736, 831. Ճեմ. Մատ. Պատկ. Աղեքս. Պարտաւի ժողովի կանոններն սկսւում են ՁԶ թուահամարով. №№ 90, 449 և Տիր. ձեռագրերինը՝ ՁԳ. ընդհանուր թուահամարով: Բացի դրանից, այս խմբի Պարտաւի ժողովի կանոնները թէև թուահամարով 23 են, սակայն ըստ բովանդակութեան լրիւ, այսինքն 24 կանոն: Այդ պակասն առաջանում է, ինչպէս այդ արդէն տեսանք Ա. խմբի երեք ձեռագրի մասին ասածից՝ ԻԱ. և ԻԲ. կանոնների միանալուց:

Պարտաւի ժողովի կանոնները պարունակող Ա. և Բ. խմբի բոլոր ձեռագրերի մէջ, ժողովի կանոնագրութեան հէնց սկզբում գրւած է մի ընդարձակ նախադրութիւն:

Գ. խմբի բոլոր ձեռագրերն այդ նախադրութիւնը չունին:

Գ. խմբի ձեռագրերի Պարտաւի ժողովի կանոնները թւով 14 են. նոցա պակասում են միւս (24 կանոն պարունակող) ձեռագրերի Ա. Զ. Է. Թ. Ժ. ԺԲ. ԺԵ. ԺԶ. կանոնները:

Պարտաւի կանոնների գլխոց ցանկը չունին հետեւեալ ձեռագրերը №№ 446, 451, 450, 453, 90, 740, 741, 743, 739, 736, 87, 88, 831, 974, 761, 750, 759, 449. Պատկ. Սին. Տիր. Մատ. Ճեմ. Ալեքս., Թիֆլիսինը և Աբգարի։

Ա. խումբ.

a—№ 89. ձեռագիր Գէորգեան ցուցակի. բոլորգիր. գրուած է 1697 թ. Աւետիք քահանայի ձեռքով.
c—№ 452. ձ. Գ. ց. նոտրգիր. թիւը, տեղը և գրող անյայտ.
d—№ 740. ձ. Կարինեան ցուցակի. նոտրգիր. «գրեցաւ կանոնագիրս ձեռամբ . . . Աբրահամ իրիցու . . . ի դուռնս ս. Պարտամայ ՌԾԴ. (1605 թ. Ք.) ապրիլ ամսոյ ի ե։
e—№ 746. ձ. Կ. ց. նոտրգիր. գրուած է (1671 թ.)։
f—№ 759. ձ. Կ. ց. բոլորգիր. մագաղաթի (փոքրագիր)։
g—№ 974. ձ, Գ. ց. նոր գրչութեամբ. գրուած Մադրասում (Հնդկ.) 1825 թ.
s—№ 761. (Հիմ. Բաժ. Մատ.) բոլորգիր. գրուած է ՌՅԴ. ամին դեկտեմբերի 21-ին (1635 թ.) Ղազարի որդի Մկրտչի ձեռքով ի քաղաքն Լով։
u — Ա. Յովհաննիսեանի ձեռագիր. նոտրգիր. գրուած է ՌՁԸ թ. (1639) Հայոց, Ռոդոստոյ, որի մականունն Թէքիրտաղ. ոմն Կիրակոսի ձեռքով։
t — Սինօդի ձեռագիր. նոտրգիր։
K — Թիֆլիսի կոնսիստորիայի. գրողն է Ներսէս դպիր. տեղն ու թիւն անյայտ. ձեռագիրը պատկանել է Պօլսի պատրիարք Եփրեմ վարդապետին ՌՃԼԴ. (1685 թ.) նոտրգիր։

Բ. խումբ.

h—№ 88. ձ. Գ. ց. նոտր. գրչութեան տեղն ու թիւն անյայտ։

j—№ 90. Ձ. Գ. ց. բոլորգիր. գրչութեան տեղն ու թիւն անյայտ։

k—№ 446. Ձ. Գ. ց. նոտր. գրչութեան տեղն ու գրիչն անյայտ. գրուած է ՌՃԺԴ. ամն—1665 թիւ։

l—№ 449. Ձ. Գ. ց. բոլորգիր. գրուած 1635 թւին. Սարգիս աշխարհականի ձեռքով։

m—№ 450. Ձ. Գ. ց. նոր գրչութիւն. գրուած է 1780 թ. Վարդան վարդապետի ձեռքով ի Պոլիս։

n—№ 451. Ձ. Գ. ց. նոտր. թիւն ու գրողն անյայտ. մի յիշատակարանի մէջ գիրքն ընծայուած է ի դուռն Կաֆայի ս. Հրեշտակապետին. ՌՃԼ. թ. ի յիշատակ Ալմասի, առն նորա Սիմէօնին եւայլն (1681 թ.)։

o—№ 453. Ձ. Գ. ց. նոտր. գրիչն ու թիւն անյայտ. ընծայուել է 1667 թ. (ՌՃԺԶ.) ի դուռն ս. Կարապետին Մահտեսի Թադէոս Շուռութեցու ձեռքով։

p—№ 736. Կ. ց. նոտր. գրուած է ՌՄԶ. թւին (1757 թ. Ք.) Ջուղայեցի Գալուստ դպրի ձեռքով Հաշտարխանում

q—№ 831. Գ. ց. նոր գրչութիւն. տեղն ու թիւն անյայտ։

v Ճեմարանի ձեռ. բոլորգիր. գրուած է 1647 թ. Ղարասու քաղաքում Յովհաննէս դպրի ձեռքով։

w Ռ. Մաղաթեանի ձ. նոտրգիր. գրուած է 1649 թ. Ղարասու քաղաքում, Յովհաննէս աբեղայի ձեռքով։

x Տիրայր վարդապետի ձ. բոլորգիր. յիշատակարան չունի, թիւն անյայտ։

Քերովբէ Պատկանեանի ձ. նոտր. գրուած է 1636 թւին, Կամինից քաղաքում (Լեհաստան) Խաչատուր դպրի ձեռքով.

J Աղեքսանդրապոլի Հոգևոր կառավարութեան. գրուած Ղարասու (Ղրիմ) քաղաքում 1664 թ. Միքայէլ քահանայի ձեռքով։

Գ. խումբ.

Z—№ 87. ձ. Գ. ց. Նոտրգիր. գրուած ՌԺԱ. թուին. (1562 թ. Ք.)։

A—№ 741. ձ. Կ. ց. գրչութեան թիւն անյայտ. Նոտր։

B—№ 743. » գրողն անյայտ է. եղած յիշատակարանը ցոյց է տալիս, որ գրուած է եղել 1743 թուից առաջ։

C—№ 739. ձ. Կ. ց. անյիշատակարան. Նոտր։

D—№ 750. » անյիշատակարան. Նոտր։

Արսէն վարդ. Ղլտճեան

1905 թ. Մարտ

ի Ս. Էջմիածին.

ԿԱՆՈՆ ՍԻՈՎՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻ

Ա. Վասն եպիսկոպոսաց և քահանայից մի առնուլ ի պատճառս փառաց մարմնոյ զփառս շնորհաց հոգոյն.

Բ. Վասն եպիսկոպոսաց, որ յայլոց վիճակ ձեռնադրութիւն առնէ.

Գ. Վասն եպիսկոպոսաց, մի իշխեսցէ առնուլ ինչ յանցաւորաց.

Դ. Վասն եպիսկոպոսաց, չտալ հրաման քորեպիսկոպոսի կամ քահանայի սեղան հաստատել կամ եկեղեցի աւրհնել.

Ե. Վասն եպիսկոպոսաց, որք մեռոն աւրհնեն, և կամ աւելուած առնեն.

Զ. Վասն արքեպիսկոպոսաց, ի վիճակս իւրեանց վարդապետս կարգեսցեն.

Է. Առաջնորդք եկեղեցւոյ, հիւրք և աղքատք ի վանս հանգիցեն, և ոչ ի գեւղս.

Ը. Վասն անարգութեան աւազանաց.

Թ. Վասն քահանայից, որ կարգեալ է սպասաւորութիւն եկեղեցւոյ.

Ժ. Վասն երկրորդ ամուսնացելոց, զապաշխարութիւնն ոչ թողուլ.

ԺԱ. Քահանայի պատուէր արասցեն զնշխար կենաց հացին.

ԺԲ. Վասն քահանայք ինքեանք արասցեն զնշխար կենաց հացին.

ԺԳ. Վասն երրորդ զուգակցելոց.

1. c կանովն. c սիոնի. c կաթողիկոսի.
3. e հոգւոյն.
16. c ի վանքս. a գեաւղս. c ի գիւղս. e ի գեօղջ.
19. c եկեղեցւոյ պարտ է որբութեամբ կեալ.
22. c ԺԱ չունի.

ԺԴ. Վասն որք զսպաս եկեղեցւոյ վաճառեն.

ԺԵ. Վասն կրօնաւորաց, որք տեղոջէ ի տեղ փոխին.

ԺԶ. Վասն որք ընդ մերձաւորս ամուսնանան.

ԺԷ. Վասն եպիսկոպոսք խնամք տարցեն աշխատաց և կարաւտելոց.

ԺԸ. Վասն փախճանելոց, զազապն և զքառասունսն և զայլ նուէրսն ի գեղջն եկեղեցւոյն տացեն.

ԺԹ. Վասն որ բանադրեալ է եպիսկոպոսէ.

Ի. Վասն հիւանդաց երախայի.

ԻԱ. Վասն քորեպիսկոպոսաց մի իշխեսցէ զդուռն եկեղեցւոյն փակել.

ԻԲ. Վասն աւագաց, որ յաղագս արքունի հարկաց զդուռն եկեղեցւոյն փակեն.

ԻԳ. Վասն որք պիղծ և անսուրբ ինչ կերակրեալ իցէ.

ԻԴ. Ապարահից պսակ մի դնել, և եկեղեցականք պաշտել զհին և զնոր կտակարանս:

2. e կրօնաւորաց.
5. e կարօտելոց.
9. ac երեխայի.
14. e կերեալ.

ԿԱՆՈՆՔ ՍԻՈՎՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Գլուխ ԻԴ.

Որք պատմող աստուածային աւրհնագրութեան եղեն աշակերտքն՝ առաքեալքն ի տեառնէ, և ընդ հանուր տիեզերս առին հրաման աւետարանել զբանն կենաց, ընկալան զաջողութեան շնորհ ի հոգւոյն սրբոյ, իջմամբ ի նոսա, ուր էին խակ ժողովեալ ի վերնատունն միով միաբանութեան հաւատով. քանզի, Ուր իցեն երկու կամ երեք ժողովեալ յանուն իմ՝ անդ եմ ես ի մէջ նոցա, ասաց տէր: Զնոյն և մեծն Պաւղոս ասէ. Ոչ թողցուք զժողովս միմեանց, որպէս սովոր են ոմանք:

8. Մատթ. ԺԸ, 20. 11. Եբր. Ժ. 25.

1. djlx Սիոնի. zAc տեառն Սիոնի. B Սիմոնի. nz Հայոց կաթողիկոսի.
2. cgw գլուխ. qp «գլուխք ԻԴ» չունին. s գլուխս. dfgpw ԻԲ hkllnouvxzK ԻԳ yBC ԺԳ A Ժդ.
3. ds սր. et սուրբքն որք. ep պատմողք. hmn պատմօղ. t պատմօղք. a յաստուածային. dh pqJK օրհնագրութեան. gmo օրհնագրութեանն.
4. ghjlmnoqstuwx աշակերտք. cjklmnoqsxJ առաքեալք. jhpqtxvsK ի տեառնէն kmnoywJ ի տեառնէ է. d ընդհամար f ընթհանիւր nuw ընթհանուր.
5. hklmnopsvwxJ ընդ տիեզերս. fgutK տիեզերաց. gfhjklmnopqstuvwxJK աւետարանել առին հրաման զբանն կենաց.
6. gklmnopqstxyJ և ընկալան. m զաջողութեանրն. q յաջողութեան. j յաջոյլութեան. htu զառողջութիւն. acdefgvxy զաջողութիւն. m զշնորհ. p հոգոյն. ju սրբոյ հոգոյն. kmnK ի սրբոյ հոգոյն. goqsxy սրբոյ հոգւոյն. vJ ի ս. հոգւոյն.
7. jv ի նոսայ. m էին ժողովեալք.
8. d սիրով. h միօվ. dhjlmnoptsyK միաբանութեամբ h հաւատօվ. egftu հաւատովք. q չունի. acepvJ վասն զի.
9. t էին. hjklmnopsuvxyJ երկուք. d Բ. կամ Գ. K կամ Գ. kmntJ անուն. h անունն. J «իմ» չունի. p անդ և ես.
10. celos և ես. p նոցա եմ. q «զնոյն և մեծն Պաւղոս ասէ. ոչ թողցուք զժողովս միմեանց, որպէս սովոր են ոմանք». չունի. ṗy զմեծն. kn Պօղոս. dgflmoptK Պօղոս.
11. hjkmnopstvwxyJ թողուցուք. l ոչ թէ տոցուք. y զմիմեանց զժողովս. t սովորին. u և սովոր են.

Ի սոյն միաբանական ժողով ամ յամէ մեզ արժան է հասանել, քննել և տեսանել զկարգս եկեղեցւոյ, զոր կանոնեցին սուրբ հարքն, թէ որպէս ունիցին առաջնորդք կամ ժողովուրդք եկեղեցւոյ: Վասն որոյ ես, Սիոնն, որ ոչ ըստ արժանեաց, այլ ըստ ողորմութեան Աստուծոյ եպիսկոպոսապետ Հայոց, հոգ զայս յանձին եդեալ կոչեցի զեպիսկոպոսակիցս իմ ի հոգեկան հարկիս այսորիկ, խորհուրդ տնտեսել մեզ պատուորաց բանին, զոր ընկալաք յանձն հովուել զժողովուրդ տեառն, հաստատել զաւանդեալ աւրինադրութիւն սուրբ հարցն, իսկ զթերին լնուլ բարեպաշտութեամբ՝ ի սոյն կանոն միաբանեալ: Եւ վասն զի ամենայն ուրեք խափան և արգելեալ տեսանեմք զգործ մշակութեան վերատեսուչ դիտողաց եկեղեցւոյ, ի բռնադոյն գործավար իշխողացս, որ ընդ մեզս են եպիսկոպոսացս, որ խափան եղև ի նոցանէ զալ առ մեզ,

1. q արդ, պարտ է մեզ առնել ի սոյն միաբանական ժողով ամ յամէ քննել և տեսանել... t ի յայն. K ի այն. y յամ. h ամէ. d «մեզ» չունի. h զի. q «մեզ արժան է հասանել» չունի.

2. d զկարգ. h զգարկս. l զկարգս. dfhjoxK եկեղեցոյ. knpvwyJ յեկեղեցւոյ. u եկեղեցո.

3. q «զոր կանոնեցին ս. հարքն» չունի.

4. hkmnpvw «կամ ժողովուրդք» չունին. ep ժողովուրդ. du եկեղեցո. fjoK եկեղեցոյ. qvyJ յեկեղեցւոյ

5. a որո. aew «ես» չունին. dgjtuK Սիոն. hn Սիօվն. tu «ըստ» չունին.

6. q «Աստուծոյ» չունի. m զհոգս. d հոգս.

7. fhtuK անձին. m կալայ. m եպիսկոպոսակիցքս. q եպիսկոպոսակիցս.

8. d և հոգեկան. u խորհուրդ տեառն տեսեալ. f տնտեսեալ.

9. h բանին տեառն. d ընկալան. jklmopqvwxyJ անձին. defhknopqvJ հովել.

10. h Քրիստոսի. o զաւանդել. doq զօրինադրութիւն. p զօրինադրութեան. ghnmK օրինադրութիւն. t օրէնսդրութիւն.

11. q «բարեպաշտութեամբ ի նոյն կանոն միաբանել» չունի.

12. h կանուն կանոն. l ի նոյն կաման. acefvw կանոնն. acdefgjklmnopqstuvwy միաբանել.

13. dvK ուրէք. j արգելլեալ. ftuk արգելան. m արգել. acew արգեալ. d տեսանեմ.

14. k դիտողաց. dfhjK եկեղեցոյ. ou եկեղեցո. edchm բռնադոյն.

15. h գործէվար. cefgjoqtuxyK իշխեցողացս. d իշխողայս. h իշխէցողաց. kmnpvwJ իշխեցողաց. s իշխեցողացն. h որք. dfgqt մեզ. fgtK կեան. h եպիսկոպոս. s եպիսկոպոսացն.

16. dfghjlmnoqstwxyK որոց. fghjklmnopqstvwxyJK առ մեզ զալ.

Հաւանական լուրեանց թղթով գրեցին առ մեզ ածել յաւարտումն բանի զբարւոքապէս խորհուրդն: Եւ զի ինձ և որք ընդ իմ էին աստուածապատիւ եպիսկոպոսունք աշխարհին Հայոց, Գէորգ Ռստան եպիսկոպոս, Սահակ Հարքայ եպիսկոպոս, Սադովկ Սիւնեաց եպիսկոպոս, Եսայի Գողթան եպիսկոպոս, հարկ եղև հասանել ի մայրաքաղաքդ Աղուանից՝ Պարտաւ: Եւ էր ընդ մեզ և բարեպաշտ իշխան աշխարհին մերոյ Սահակ Բագրատունի, և այլ պատուական ազատք, մեր բարեպաշտութեան աշակերտք ընդ նմա. Արտներսեհ Սիւնեաց տէր, Սմբատ Բագրատունի, Մերուժան Արծրունի, Վահրամ Խորխոռունի, Արտաւազդ Աշոցայ տէր, Վահան Վանանդայ տէր, Սահակ Գողթան: Այլ աջողեաց ուղղիչն խորհրդոց հոգին սուրբ զկատարումն մերոյ աստուածահաճոյ խորհրդոյ ձերով հա-

1. d հաւան h հաւանական բանին տայ. ecehv «լուրեանց» չունին. fjklmnopqstwyxJ թղթովք. fghjklmnopqstvwxyJ գրեցին մեզ ածել.

2. d ցաւարտումն բարիոքապէս. h աւարտումն. u յօրտումն. st յաւարտում. cfghklmnostquvwxyJK բարի. cfghjklmnostuvwxyJK բարիոքապէս. q բարւոքապէս.

3. dghqK ընդիս. jklmnsyvxJ ընդիսս. o ընդյիս. s և էին.

4. K աշխարհի. j աշխարհիս. kpv Գէորգէ. m Գէորքէ. o Գէորք. q Գէորգ արքեպիսկոպոս.

5. pq Սահակ արքեպիսկոպոս. atuJK «Սահակ հարքայ եպիսկոպոս» չունին. hknopqvwyyJ Հարքայց. ms հարկայց. gj հարքա. q Սադովկ արքեպիսկոպոս. mp Սադովք.

6. s Ցեսայի. dkmp գողդան. fK գովթան.

7. hkmnpJ ի մայրաքաղաքն. c ի մայրաքաղաքա. jq ի մայրաքաղաք. h Աղվանից. t Աղուանից. m պարտև t պարտուորէր ընդ մեզ բարեպաշտ լինել. fghjklmnopqsuvwzyJK «և» չունին. m «մեզ» չունի.

8. K բարեպաշտ լինել. h պարեպաշտ. s իշխանն. q աշխարհն. fl մերո.

10. tK պարեպաշտութեամբ. fuvK նմայ.

11. j ամբատ. k ամբատ. mq Բակրատունի. f Բագրատու.

12. f վարհամ. l գահրամ. d խորխորունի. fghkmnopqvwyJ խոռխոռունի. g Արտեազդ. hknqK արտաւազ. f արեազ. o Արտավազդ. defmowyJ աշոցա. knq դաշտոց. h դաշտաց. jlx աշոցայ.

13. n «Վահան» չունի. t «Վահան վանանդայ տէր» չունի. gK վանանդա. jy վանանտա. s վահանդա. hnpqvwy վահանդայց. d վանդայ. adegjstxy գողդան K գողդան տէր. uwJ գողթան տէր. m գողդանց.

14. qt յաջողեաց. h ուղիղն. t ուղիղարարն. tu խորհրդոյ m խորհրդոց տէր.

15. dhjklmnopqsyvw խորհրդոց. c ձերոյ. h ձերոց.

մախոհ ընդ մեզ միաբանութեամբ, ով աստուածապատիւ սրբութեամբ և պայծառացեալ ի Քրիստոս առաքինազարդ ուղղափառ վարդապետութեամբ յառաքելական վերամբարձեալ յաստիճան տէր Դաւիթ կաթուղիկոս Աղուանից, դուք և որ ընդ ձեզդ էին Աստուածապաշտ տեարք աշխարհիդ ձերոյ, Վարազ Բուրդակ Վաչագանեան, Վարդան Սատոյեան, Տիրակ Բարոյեան, այլովք ազատովք ձերովք, ըստ հիմնացեալ և արձանացեալ ի ձեզ աստուածային հաւատոյ բարեփառութեան, զոր հաւասարակից ընկալաք յերջանիկ հաւրէն ի մեծէն Գրիգորէ։ Որով դուք կալով հաստատուն և անշարժ, եղէք համաշունչ ընդ մեզ բարեփառութեան հաւատովք և գործոց բարեաց, շնորհիւն Աստուծոյ և եղիցիք։

Եւ արդ, կարգեցաք միաբանութեամբ զայս գնել սահման բարեկարգութեան առաջնորդաց եկեղեցւոյ և ժողովրդոց նոցին։

3. kn վարդապետութեան. m վարդապետութեանն. dhkmnpqvwyJ առաքելականդ. jlx յառաքելական. s յառաքելականո.

4. dghlknpu աստիճան. osxyJ աշտիճան.

5. ls կաթողիկոս. c կաթաղիկոս. h Աղվանից. mq որք t դէտ էին.

7. d Բորդակ. jlx վաչաքանեան. ftuJ վաչականեան. m Սադոյեան. u Սատոյան. d Սատոնեան. t սոորեան. K սատարեան d Տիրան knvwJ Տիրիք. fgloqsxy Տիրիկ.

8. lkonvyJ Բարոեան. d Բարոնեան. q քարօյեան. q այլով. q ազատով. h ազատօվք. q ձերով. h հիմնացեալք և արձանացեալք.

9. o հաւատո. d հաւատն. acefgtu հաւատոցն.

10. v բարեփառութեան h ընկալցուք. g երջանիքք. hkmnpvwuyJ երջանիկ.

11. cdhlmnoptu հօրէն. q հօր. cdefghkmnostuvzwyJ մեծէն. q մեծ.

12. kmnp անշարժք. t անշարժելիք. h Աստուածաշունչ. j ձեզ. K բարէփառութեան. m բարեփառութեանն.

13. dmnqvw հաւատով. hk հաւատոց. t և գործովք և գործոց բարեաց. d և բարեաց գործոց. jklovwxyJ շնորհաւն. h շնորհօք. n շնորհօն. s շնորհաւքն. q շնորհիւ.

14. detu եղիցուք. p եղիջիք.

15. ekmnpy միաբանութեամբ զայս սահման բարեկարգութեան. J զայս միաբանութեամբ զայս սահման. hjloq կարգեցաք զայս սահման

16. cdefghjlkmnopqstuy բարէկարգութեան. K (բարէկարգութեան. dfmuK եկեղեցոյ.

Ա. Եպիսկոպոս կամ քորեպիսկոպոս կամ երէց մի ստասցի ի պատճառս փառաց մարմնոյ, զփառս շնորհաց հոգւոյն, զպատիւ սրբութեան աւծմանն, որպէս ըստ մարմնական զբաւսման ունել, անփոյթ առնելով զժողովրդոցն հիւանդութեանց, և որ ի նոսա են հոգեկանաց ցաւոց վէրք, իսկ եթէ ծուլասցի՝ լուծցի։

Բ. Եպիսկոպոսաց մի լիցի համարձակութիւն յայլ եպիսկոպոսի վիճակէ քահանայ ձեռնադրել. ապա թէ ոչ՝ լուծցի ինքն և ձեռնադրեալն։

Գ. Եպիսկոպոս մի իշխեսցէ առնուլ ինչ յանցաւորաց յեկեղեցի, այլ յանցաւորին իւր ձեռաւք հրամայեսցէ տալ ի ձեռս աղքատաց, զի քաւեսցէ զյանցանս իւր։

Դ. Եպիսկոպոսունք մի իշխեսցեն քորեպիսկոպոսաց և քահանայից սեղան տալ հաստատել կամ եկեղեցի աւրհնել։

Ե. Եպիսկոպոսունք մի իշխեսցեն միւռոն աւրհնել և

1. q ժողովոց. dfghjklmnopqsuxwyJ քորեպիսկոպոս. adejs էրէց.
2. ըստասցի. j պատճառս. m «զփառս» չունի. km չնորհս.
3. fmu հոգոյն. hjnoy հոգոյ. klpqcwxJ հոգւոյ. K հոգոյն. k սրբութեանն dghkmnopty օծմանն. q յօծման. y յօծմանն. J աւծման.
4. d մարմնականն. t զմարմնական. deghkmnopyJ զբօսման q զբոսանս. h անգոյթ.
5. s զժողովրդոցն. t զժողովրդենէն. q զժողովրդոց. qy հիւանդաց. p հիւանդութեան. s ի նոսայ. K ի սոցայ. k որին սոսեն. hjklmnopqsyJ հոգեկան K հոգէկանաց.
6 u ցոոց. p եթէ լուասցի. h նայ լուծցի.
7. zABC իշխանութիւն համարձակութեան. D իշխանութիւն համարձակութեամբ. hqyBD այլ.
8. d վիճակ. c քահանայն. zABCD ձեռնադրել երէց. ACD էրէց. mpJ եթէ.
9. x լուցի.
10. hnt անցաւորաց.
11. kopvxJ եկեղեցւոց. py յեկեղեցւոյ. lnsw եկեղեցւոյ. ABD եկեղեցի. jC եկեղեցայ. h եկեղեցոյց. m եկելոց. B յայլ. gnBCD անցաւորին. km ձեռաւքն. egnqtuyzABCD ձեռօք. op ձեռօքն. dB հրամայէ.
12. zABD աղքատին. zB զանձանս իւր.
13. f եպիսկոպոսուն.
14. ce «և քահանայից» չունին. fgjkmnoqsxyzC կամ. B քորեպիսկոպոսաց տան աւրհնել կամ քահանայից սեղան հաստատել. DB յեկեղեցիս. zC եկեղեցիս. yJ յեկեղեցի.
15. gmptq օրհնել.
16. e յիշխեսցեն. hknpw միւռոնն. jlxC միռոն. m մեռոնն. q մեռօն. u «միւռոն» չունի. acdefgotzABDJ մեռոն. ghqt օրհնել. sB «և» չունին.

կամ յաւելուած առնել և տալ քահանայից. այլ ամ յամէ ի հայրապետանոցէն տացեն ըստ կանոնական հրամանի սուրբ հարցն։

Զ. Եւ վարդապետ կարգեսցեն անխափան յեկեղեցիսն, զի մի շնորհ աստուածգիտութեան խափանեսցի և ճարակող աղանդք հերձուածոցն ի ներքս մտցեն։

Է. Վանք շինեցան ի գեւղս, զի անդ հանգիցեն առաջնորդք եկեղեցւոյ և հիւրք և աղքատք. և զհաց նուիրացն աւրհնութեան ի տաւնոն յերից եղբարցն տանց, և ի քահանայից, զոր անդր կարգեալ եղև. և զմատաղէնիս և զհաս ի վերայն առնուն գիւղականքն։

1. jlmnz զև կամք չունին. dh աւելուած. B յաւելուածն. d և կամ. x այղ. d կամ յայլմէ. qAJ յամ. hB ամէ.

2. q ի քահանայապետէն. hmnJ «տացեն» չունին. ep կանոնակի. h կանոնականի. s կանոնվնական.

3. flt հրամանին. kmnpsvwJ սրբոց. B սուրբ գրոց. q «սուրբ հարցն» չունի. d զհարցն մերոց.

4. d վարդապետք հրաման կարգեցին. y վարդապետս. h դարկեսցին. m կարգեսցին. p կագեցին. f յանխափան. d եկեղեցիսն. ht յեկեղեցին. q յեկեղեցիս.

5. m շնորհն. acdeghj շնոր. jl աստուածային. o յաստուածգիտութեանն. acdefgkmnuvw աստուածգիտութեանն. hkmpvwJ խափանեսցին. kJ ճարակողք. e ճարակօղ. mp ճարակօղք acgz ճարակաւղ.

6. d աղանդքն. q աղանդ, hp աղանք. hjklnopqvwxyJ հերձուածոյն հերձողաց. fg հերձուածոց. m հերձուածողաց. q մտցեն. վասն դատելոյ և քարոզելոյ.

7. վանք շինեցան ի գիւղս. և շինեսցին. d «շինեցան» չունի. J շինեցաւ. egt ի գեօղս. cjlx գեղս. fhknmoquvwyJ ի գիւղս. ads ի գեաւղս. tu շինեցին զի. h առաջնորք.

8. dfh եկեղեցոյ. u եկեղեցո. l հիւրք. k աղքանոք. tu աղքատք զի օգտիցին (u աւգտեսցին) և շահեսցին գեօղջացի (u գիւղջացի) շինականք ի յաղօթից. (u ի յաղաւթից) և հանապազորդ (u հանապազ). պատարագացն. և ի լուսաւոր բանից խրատու վարդապետացն, մինչ մերձ տեսանելով և լսելով, ըստ այնմ թէ տես աչացն հաստատէ քան զլուր ականջացն և զհաց նուիրացն. d նուիրանացն ի տաւնոն երից... h նւիրացն J նըւիրեացն. vw նըւիրացն. նւեցն.

9. acdekpvxy աւրհնութեամբ. m օրհնութեանն. hq օրհնութեան. t օրհնութիւն. acdeqtx ի տաւնոն. hgnopuK տօնսն. m ի տաւնս. q ի տօնս. j ի տաւնկսն. l ի տեառնականս. cdhqy երից. hjklmnosqvwxyJ տանցն.

10. jm ի քահանայիցն. b անդ. h կան. cg զմատաղենիս. hkpqsy զմատաղենիսն. djlmnovwJ զմատաղէնիսն.

11. acdeghjklmnopqsuvwy զհատ. t զհասս. hkp ի վերայս. p առնոյն. ep գեղականք. l գեղականքն.

և փարձ տան նահապետի և աւերեն զվանսն, և զլոյս և զպաշտաւն և զխնկարկութիւն ի վանացն և եկեղեցւոյ խափանեն։ Զայնպիսիան ծանր նզովիւք կապեալ եմք և բանիւ Աստուծոյ. մի իշխեսցեն ժողովրդականքն այնմ չնորհի. թող ի վանսն երթայ ամենայն հասն ըստ առաջին կարգաւորութեան հարցն։ Եւ վանականն մի իշխեսցէ տանել ինչ ի տուն իւր. իսկ եթէ յանդգնեսցի, ի մեղս եղիցի նմա։

Ը. Եւ տեսանեմք ի տեղիս տեղիս անարգեալ զսուրբ աւազանն մկրտութեան, ի չպէտս համարեալ ի տգէտ և յանմիտ քահանայից. և զջուր լուացման հանեն արտաքս հեղուն ի կոխումն և յապականութիւն։ Յայսմհետէ մի իշխեսցեն զնոյն անպատուութիւն առնել սուրբ աւազանին. այլ ընդ այլ սրբութիւնսն պատուով կալցին, որպէս զսուրբ սեղանն և զխաչ՝ վերարկուաք ծածկեսցեն, խնկարկութեամբ պատուեսա-

1. d փարձուն նահապետի. h զփարձ. adhklpt աւերեն.

2. dghnop զպաշտօն. q պաշտօն. c զլոյս, զպաշտաւն, զխնկարկութիւն. s զպաշտաւ զաղօթս և զպաշտօն tu զաղօթս, զպաշտօն պատարագաց զլոյս. q խնկարկութիւն. t զխնկարկութիւն և զամենայն բարեկարգութիւն. g խնկարգութիւն. d ի վանիցն. t ի վանաց եկեղեցւոյն. f ի վանաց. df եկեղեցոյն.

3. fgt խափանեսցեն. q զայնպիսին

4. u կապել եմք. dhmntswJ բանիւն. w «իշխեսցեն» չիք.

5. gjnopqsy ի վանս. ftxK վանս. ajlovx երթա.

6. j ընդ. f կարգաւորութեանն. K կարգաւորութեանց. K «եւ» չիք. t ի վանականն

8. dh անդգնեսցի. K յանդգնեաց. gtu եղիցի նզովեալ. adj.w նմայ. fgtu «նմա» չիք.

10. cefghlknopqvyJ աւազանս. uK աւազանսն.

11. kmnpqvwyBDJ անմիտ. dD ջուր. mn աւազանին, լուացման. k աւազանին. dABD լուացմանն. hw լւացման.

12. z յարտաքս. B յարտաքոյ. g հեխուն. g կողումն. n յանապականութիւն. dB ապականութիւն.

13. d այսմ. v «մի իշխեսցեն» չունի. klpw անպատուութիւն. d անպատիւ առնուլ t անպատշաճութիւն. D անապատութիւն. v պատուութիւն. aefghnsuwxyzAB-AJ անպատութիւն.

14. j զսուրբ. c այդ. sA սրբութիւնս. tB սրբութիւն. d պատուելով. kp պատուով.

15. t կալցեն. dfghknopstuvxyzABCDJ «սուրբ» չիք. fmnuv զսեղանն. A «և զխաչ» չիք. d զխաչն. m վերարկւօք. ghnptuyABCD վերարկուօք. d վերարկօք. q վերարկուք.

16. q ծածկեսցէն. dghkpqstwyzABCC և խնկարկութեամբ. m պատուեսցին.

ցեն և զՀուրն անդէն ի նմին կորուսցեն, և քահանայ, որ անցանէ ըստ այս հրաման՝ լուծցի։

Թ. Քահանայ, որում կարգ հասեալ է տարեկան սպասաւորութեան սրբոյ եկեղեցւոյ սրբութեամբ և արդարութեամբ կացցէ զեկեղեցին, և անխափան ի տուէ և ի գիշերի կատարեսցէ զպաշտօն աստուածային։

Ժ. Երկրորդ ամուսնացելոյն մի թողցէ ի կարգէ սպասաւորութեան, ինքն պարկեշտ արբցէ, ապա եթէ ի գեղխ արբեցութեան գտցի՝ լուծցի։

ԺԱ. Քահանայք պատուէր արասցեն արանց և կանանց և դստերաց նոցա զի չարասցեն ընդ հեթանոսի զուգութիւն, չէ ամուսնութիւն, այլ անաւրէնութիւն և պիղծ խառնակութիւն. զի զինչ բաժին կայ հաւատացելոյն ընդ անհաւատին, զի չար է քան զշնութիւն.

1. adcefkptuvwxzCJ անդրէն. j ի նմին աւազան. fghklmnopqsvwxyzABCJ ի նմին աւազանին uK կորուսցեն, ի մէջ աւազանին. q ամփոփեսցեն. o քահանա. hABD քահանայն.

2. C անցանի. js յանցանէ. tmwzBCD ընդ. q «ըստ այսմ» չիք. gjklmnoswxyzBCD այս. tK «այս» չիք. t հրամանաւ. duK հրամանի. c հրամանն. q պհլ ամանաւ.

3. o յորում. d կարգի. v հասեալ կարգ. jklmnopqswgJ հասեալ է կարգ. d սպասաւորութիւն. g սպասաւոր.

4. glmnostvwJ «սրբոյ» չունին. dfhjmouxK եկեղեցոյ. y յեկեղեցւոյ. J յեկեղեցոյ. d սրբութիւն. J յարդարութեամբ.

5. t «զեկեղեցին» չիք.

6. m կատարեսցեն. v զխորհուրդ զաստուածային աղաւթք d զաղօթս. fjlsuwxy զաստուածային աղաւթս. gtK զաստուածային աղօթս. nJ զաստուածային աղ. o զաստուածայինն աղօթ. p զաստուածային աղօթք. qs զաստուածային աղօթքս եւ գործս.

7. g ամուսնացելոյն. t երկրորդ ամուսնացեալն. q ամուսնացելոց fgkmnopqstuvwyJK թողուսցէ. jlx թողացուսցեն.

8. dhkmnopqsvwxyJ պարկեշտաբար. jl պարկեշտութեամբ. d կացցէ. k ապայ. dms թէ. d զեխութեան գտցի. K ի գեխ.

9. v արբեցութեան.

10. j քահանայ.

11. hjklmnopqsvwxy ոչ արասցեն. J ընդ հեթանոսի ամուսնութիւն չէ ամուսնութիւն, այլ անաւրէն պիղծ գործ շնութեան խառնակութեան. zABCD ընդ հեթանոսի ամուսնութիւն, չէ ամուսնութիւն, այլ անօրէն և պիղծ խառնակութիւն. d զուգութիւն և պիղծ խառնակութիւն. f ի զուգութիւն q զուգաւորութիւն. ընդ հեթանոս ի զուգութիւնն.

12. hkmnpvJ զինչ. jksx անաւրէն. glmnoquypK անօրէն.

13. aegfkmnotvx կա. fgjms հաւատացելոցն. d հաւատացելոց. nJ հաւատելոյն.

և որ գարշագոյն է քան զչնութիւն անբանական յանցանք։

ԺԲ. Քահանայք մի իշխեսցեն զնչխար կենաց հացին մանկանց կամ զինուորաց տալ ուտել, այլ ինքեանք ուտասցեն և ի սրբութեան բաժակն բուսական արկցեն զբաժակին և մի խառնեսցեն այլ բաժակ յետոյ։

ԺԳ. Երկրորդացն զուգումն խառնակութիւն է, պղծագործ շնութիւն, անքաւելի յանցանք. այնպիսիքն եթէ ապաշխարութեամբ կամին ջնջել զմեղս, նախ որոշեսցին ի միմեանց իսպառ, ապա եղիցին արժանի ապաշխարութեան. և քահանայ, որ զուգաւորութեան նոցա պատճառ լինի, լուծցի և նզովիցի։

ԺԴ. Որք չև հասեալ ի ժողովրդականաց յայն, որ ի նեղութենէ հարկաց անձինքն հասանեն ի վաճառ, և տակաւ ինչ ի գոյութեան լինի, և վճառեսցէ զեկեղեցի կամ զսպաս սրբութեան, կամ ի կարասւոյ, կամ յանդաստանաց եկեղեցւոյն՝ նզովեսցի յԱստու-

1. d «որ» չիք. d գարշութիւն և պիղծ աղտեղութիւն բնակութիւնք նոցա. cegjlkmnpvwx գարշագոյնն. J դարշագոյնն. K «որ գարշագոյն է քան զչնութիւն» չիք. f յանբանական. hjklmnopqsvwxJ բնական.

2. tyK զնչխարս. d զնչխարհք. q զնչխարհս.

3. m զինուաց. l ուտուլ q ուտել. d և ուտել. c այղ.

4. kmw սրբութեանն. J ի սրբութիւն. t բուսականացի. t «արկցեն» չիք. K արբցեն.

5. dqt բաժակին. fghjklmnopsvwxyJ այլ գինի. c այղ. q յետոյ այլ գինի. uK այլ գինոյ.

6. jklmnops wxy զուգութիւն. hq. զուգաւորութիւն. d պղծայգործ. zABD և պղծագործ.

7. mp շնութիւն է. s շնութեան. d անքօելի. B անցանք. kmnpvwJ այնպիսիսն. tyB այնպիսիքն եթէ կամին ջնջել զմեղս. C թէ.

8. zBCD կամիցին. djhqstyABCD որոշեսցեն. aefhmpvzJ որոշեցին.

9. p և ապա. u ապայ. uK ապաշխարութեան արժանի.

10. o քահանա. B որք. hmq զուգութեան.

11. fhnptuvwzABDK լիցի. C լինիցի. d լուծցին. d նզովեալ. jlpqstvxyzABCD նզովեսցի։

12. p որ. m ի ժողովրդականացն. fu այն. BC ի ժողովրդականացն յայն, որ ի ժողովրդականացն. p ի նեղութեանն։

13. FuK անձինք. f հասանելն. J հասանին. hmnp վաճառ. d վաճառեսցէ զեկեղեցի.

14. mz ի գոյութեանն u գոյութենէ. B ի քաւութեան լիցի.

15. f ըսպաս. kmnuvwJK սպաս. zA զսպասք. BD սպասք։ C զպաս. dfghBCDK ի կարասոյ A ի կարասո. cmJ սրբութեանն.

16. ABD և. n «կամ յանդաստանաց եկեղեցւոյ» չիք BDJ անդաստանաց.

ծոյ և ի մէնջ. և զայնպիսին մի ոք կոչեսցէ քրիստոնեայ։

ԺԵ. Կրաւնաւոր որ առեալ է զկրաւն սրբութեան, և տեղափոխ լինի ուխտէ յուխտ՝ արգելեալ լիցի և մի ոք իշխեսցէ զայնպիսին ընդունել. այլ ուր ընծայեցաւն ի Քրիստոս, ի նմին տեղի կատարեսցէ զառաքինութեան իւրոյ զհանդէս, և կատարեսցի. բայց թէ յառաջնորդաց կոչեսցի յառաջ՝ յառաջնորդութիւն եկեղեցւոյ, և վարդապետութիւն ունիցի ի լրումն պատուածեղէն ուսման առաջնորդին։

ԺԶ. Առաջին սուրբ հայքն յիւրեանց ժամանակս ազելին զազատս և զանազատս յարեան մերձաւորութենէ. այժմ առ մեւք լուծեալ տեսանեմք մանաւանդ յազատաց զկանոն հարցն, զի անխտիր խառնին առ իւրեանց մերձաւորսն՝ անկարգ ամուսնութեամբ։ Յայսըմ հետէ զչորրորդ զարմն մի իշխեսցեն ամուսնութիւն.

gjklopqstw եկեղեցւոյ. cdzA եկեղեցոյն. muCK եկեղեցոյ. f յեկեղեցոյ. yJ յեկեղեցւոյ. afjkvwxAJ նզովեսցէ. hjB Աստուծոյ.

1. aswD զայպիսիսն. d այնպիսին. q զայնպիսի. u յայնպիսին. ec քրիստոնեայ. goAB քրիստոնեա. uK քրիստոնեայս.

3. dghmnopqK կրօնաւոր. acdeghjklmnopqwxyJ որ. t առեալ. fjksvxJ զկրաւնս. de զկրօն. ghlmnopqtK զկրօնս. m սրբութեանն.

4. dp յուխտէ. f ուխտի. tuK ուխտի. ch ուխտ. d յարգելեալ.

5. c այնպիսին. x այլ. uxK ընծայեցաւն. n ընծայեցօն.

6. fghjklmnopqstuvwxyJK քրիստոսի. ghklmnoswJ տեղ. t «տեղի» չունի y տեղւոջ. J կատարէ. v կարասցէ.

8. dhjlkmnos եթէ. cqv առաջնորդաց. ntu «յառաջ» չիք. p յառաջնորդութիւնն.

9. dfhjm եկեղեցոյ. u եկեղեցո y յեկեղեցւոյ. u զվարդապետութիւն.

10. quyK ուսմանն. d յառաջնորդին. tK յառաջնորդութիւն, u յառաջնորդութիւնն.

11. acefgloswx Յառաջ առաջին. dhkmnpqvyJ Յառաջին սուրբ. tu «առաջին սուրբ» չիք. j առաջ. dhkmnptw իւրեանց. q «ազգելին» չիք.

12. kl «և զանազատս» չիք. mqy արեան. g մերձաւորութեան.

13. d յայժմ. deghmopq մեօք. jklx միւք. futK մեք. ac մեաւք. fhkmnpqstuvwyJK տզատաց.

14. fkmnopstuvwyJ զկանոնսն. g զկանոնսն. s ընդ. tuK «առ» չիք.

15. tuK յիւրեանց. d մերձօորսն. u անկարգ. g ամուսնութեան զուգել. ffuK ամուսնութեամբ զուգեալն. j այժմ. uK արդ յայսմ.

16. jklnopwyJ ի չորրորդ զարմ. v իցէ չորրորդ զարմ. x ի չորրորդ զարմն. dfgsuK չորրորդ. mq ի չորրորդ. t մինչև չորրորդ. d ամուսնանալ և զուգել.

թեամբ զուգիլ, ապա թէ ոչ՝ նզովեսցին ի մէջն, և ինքեանք տացեն պատասխանի Աստուծոյ ի մեծութեան նորա դատաստանի:

Ժէ., Տկարքն քանզի ի տանց ընտանեաց և ի քաղաքաց իւրեանց մերժեալք և հալածեալք եղեն, առաջին սուրբ հարքն բարեպաշտ իշխանաւքն անկելանոցս շինեցին, ուր զնոսա ժողովեցին և վիճակս կարգեցին գաւառաց՝ անդր տալ զտուրս ողորմութեան ի մխիթարութիւն նոցա:

Այժմ ի տեղիս տեղիս այն աւերեալ է, և ելանեն տկարքն յայլ մուրողացն վիճակաց առնուն զմուրողին. նոքա զրկին ի միմեանց և չքաւորեալ շրջին: Յայսմ հետէ հոգ լիցի եպիսկոպոսացն և նոցին ազատաց և այլ գլխաւորացն հաստատել զաւերեալ յարկսն շինութեամբ. ժողովել զանկեալսն և պատուէր առնել ժողովրդոցն, որք վիճակաւ են հաստատեալ նոցա՝ առնել ողորմութիւն և աւտար վիճակաւորաց չտալ

1. c զուգեալ. adefghjnpvx դուգել. u ապայ. jl եթէ. d «ի մէջն» չիք.
3. jklmnoqsvwxyJ դատաստանին.
4. c զկարքն. d ի կարքն. t իսկ ալքք. q տկարքն քահանայի. elv զի. uqJ ի տանց և. acdefgjklmnopqstuvwxyK ընտանեաց. acdekjlpqtu «և» չիք.
5. k մերժեալք եղեն. q մերժեալ. q հալածեալ. u հեծեալք. d «առաջին» չիք.
6. c հարք. kmuvwJ իշխանքն. dq իշխանօք. gotuK իշխանօքն. d անկելոցս. a անկանելոցս.
7. djknpvwJ ժողովեցին. lmoqsoxy ժողովեցեն.
8. acefghkopqsuvwyK գաւառաց գաւառաց. jl գաւառաց աւագաց. t ի գաւառաց. d գօտւաց. j անդ. q տուրս. l «զտուրս» չիք.
10. h այժմ ի տեղիս այն. fuK և այժմ. acdemuxJ «այն» չիք. fghjklnopqstvw աւերեալ է. d յելանեն յայց մուրողացն վիճակաց.
11. adehjkquvy այլ. m մուրացողացն. q մուրացողաց. ep վիճակաց. cfuK վիճակացն.
12. x միմեանց. d չքօւրեալ.
13. q յայնմ. jklmnps եպիսկոպոսաց. tK «և նոցին ազատաց և այլ գլխաւորացն» չունի.
14. aefotuvxE յայլ. fj հաստատել. hjklmnowxy զաւերեալն. p զաւերարան. jlx յարկս.
15. dm շինութեանն. k առներ.
16. gu ժողովրդականաց. tK ժողովրդականացն. q ժողովրդոցն. s ժողովրդեցն. hklosxy վիճակաւն. u էին. fuK նոցա հաստել. acdegjlpt հաստել.
17. m առներ. dgoqyK օտար. hkmnp յօտար. vwJ յաւտար. fhklmnpstuwy վիճակաւորացն.

ինչ: Եւ մի ոք իշխեսցէ անցանել ընդ այս հրաման:

ԺԸ. Ցիշատակ վախճանելոցն ի յընտանեաց նոցա, որ ինչ ըստ՝կարգի աւրինաց քրիստոնէութեան, զոր հրամանաւ սուրբ հարցն կատարեն զմխիթարութիւն հոգոց նոցա. կամ զքառասունս և զազապս ի հանգիստ նոցա, կամ զայլ տուրս, զոր ինչ և համարիցէ վախճանեալն հոգւոյ իւրոյ, մի իշխեսցեն յայլ եկեղեցիս կամ ի կրաւնաւորանոցս տալ, այլ անդէն գեւղջն եկեղեցւոյ երիցուն լիցին, եկեղեցւոյն և վանացն այնպիսեացն հաւք. և իւրեանց տան երիցուն, ուր շնորհաւք սուրբ աւազանին վերստին եղև ծնեալ և պսակեալ, և կենացն հացիւ կերակրեալ, ուստի և յուղարկեալ՝ առ Աստուած երթայ:

Իսկ Ցորժամ հարկաւորն յիւր յեկեղեցին կատարեալ լինի, և կամեսցի յաւելորդս ինչ տանել յայլ

1. fuK և մի ինչ ոք. acdefgotuwyJK ելանել acdejgpqtuxK ըստ այսմ. hmnw այս hy հրամանս. d հրամանիս. fuK հրամանացս.

2. cjuK զանիշատակ. dghklmnopqstvwxyJ ի յիշատակ. t վաղճանելոցն. s յընտանեաց. x ի յընտանեաց.

3. t կարգին. dghmnopqK օրինաց. J յաւրինաց. d քրիստոնէից. m քրիստոնէութեանն. q քրիստոնէութեան.

4. t սուրբ հոգւոյն. q հարց.

5. ftu ոգոց. cgklnopqsvwx հոգւոց. t կամ զայլ տուրս, զոր ինչ և հրամայեսցէ վախճանեալն հոգւոյ իւրոյ, մի իշխեսցեն ... dfuK զխ. jl զքառասունսն. ahtx զքառասուն.

6. dfghjlnopqsuvwyK հրամայեսցէ.

7. eq վախճանեալ. f վախճանելն. y վախճանեալն. dhmou հոգոյ. g հոգւոց. jloqsxy իւր. jhqy այլ.

8. dep ի կրօնաւորանոցն. gK ի կրօնաւորանոցս. t կրօնաւորայն. u կրօնաւորացս. lmnoq ի ւորս. k յայլ K անդրէն. egpt կրօնաւորս. jksvwxyJ ի կրաւնադեօղջն. d ի գիւղն երիցուն լիցի. cu գեաւղջն. kmnopqsvwvJ գեւղք. lwx գեղջ.

9. fjhmtuK եկեղեցոյն. gknopqsxJ եկեղեցւոյն. f երիցոյն լինիցի. tuK «երիցուն» չիք. fgkmnoqstuvwxyJK «եկեղեցւոյն» չունի. d և եկեղեցոյն. j վանանցն. gkp այսպիսեացն. q այսպիսեաց.

10. d հաւքն. fuK հաւկ. g հաստ. t հաւկ. d տանն. dotJK իրիցուն. dhkmnopq շնորհօք. tK շնորհօքն.

11. hjklnopqvwyJ աւազանաւն. d «եղև» չիք.

12. sK կենաց. epqstuK ուղարկեալ.

13. go երթա. fuK երթայ առ Աստուած. t «երթա» չիք. J երթայ.

14. t հարկաւորսն. hqy իւր. cglphosvwxJK եկեղեցին. q եկեղեցի. o տարեալ.

15, q կամեսցէ. djknpvwJ աւելորդս. cml աւելնորդս. hkmnpqvyJ այլ.

եկեղեցիս կամ ի կրաւնաւորս կամ յաղքատս՝ ապա լիցի համարձակ ինչ։

Ժ·Թ· Ժողովրդական ոք, որ յաղագս պէսպէս ինչ սխալանաց բանադրեալ լինի յեպիսկոպոսէն. թէ մեռանի, մի թաղեսցէ զնա քահանայն, և ոչ երեխայ մկրտել. և թէ դէպ լիցի երախային հասանել այնպիսւոյն մեռանել, քահանայն մկրտեսցէ զերախայն և թաղեսցէ զմեռեալն, և զայլ կապանս բանին պնդութեամբ անլոյծ պահեսցէ։

Ի· Իսկ եթէ զկապեցելի երախայի հիւանդանալ և քահանայն հեռի լիցէ և ընթանան առ քահանայն ընտանեացն ի կոչել. անդէն, ուր դիպաւ քահանայն,

1. J յեկեղեցիս. dehgkmnopqK ի կրօնաւորս. dkmnqyJ աղքատս. u ապոյ.
2. dfgklnoqxJ համարձակ առնել. hjvw համարձակ առնել ինչ. s համարձակ ինչ առնել. tuK համարձակ. ftuK «ինչ» չունին. y յաւնել ինձ.
3. adejlmux ժողովրդականք. A ժողովրդան. zBD ի ժողովրդեան. f «պէսպէս» չիք. adfgsuA սղալանաց.
4. ABCD «լինի» չիք. jl լինին. t լինի յիւրմէ. hf եպիսկոպոսէն. lxD յեպիսկոպոսաց. ftuK մեռաւ. BC մեռանիցի. aceghjklmnopqsvwxyJ մեռեալ.
5. f չի թաղի. tuK չթաղի. aceghjklmnopqvwxyJ թող չթաղէ. dABD չթաղեն քահանայքն. uK «զնա քահանայն» չիք. d քահանայքն. aceghjklmnopqvwxyJ նմա քահանայ. K զերեխայն քհյն. f զերեխայն. A զերեխայ իւր zBD զերեխայն իւր. acdeghklnopstvwy երախայ. d մկրտեն. fuK մկրտեսցէ. t մկրտէ.
6. d ապա թէ. acefghjklmnopq wxyzABCDJ «թէ» չիք. tuK և թէ այնպիսոյն. K(երեխայն) երախայն դէպ լինի մեռանել: z լինիցի. js երախային. d երեխային. hmzBD երեխայի. s «հասանել» չիք. fmqzABCDJ այնպիսոյն. d այնպիսոյ acdegpqstu մեռանելոյ. fjlox մեռելոյ. hmnvwJ մեռելոյն. zABCD մեռելոց.
7. ämzBDK երեխայն. q զերեխայ.
8. zABD զմեռեալ ընտանեացն նորա. j զայլն. t կապանսն. zBD պնդութկան.
9. zABDկապեսցէ.
10. zABCD դէպ լինի. dhzD երեխային. mqK երեխայի. s Երախային. A երեխաի. B յերեխայի. j այն. փոխ. քահանայն qu քահանայ.
11. cf հեռ իցէ.. qK ընթանան ընտանեացն. gklnopvxyzACJ ընթանան յընտանեացն առ. jy ընթանան յընտանեացն առ քահանայն, սկսցի զկարգ մկրտութեան ... uwABD ընթանան ընտանեացն ... f ընթանա ընտանեացն. s ընթանան ընտանիքն. t յընթանան ընտանեացն. q ընթանայն. ghjklmnopuvwxyzABCDJ առ քահանայն ի կոչել անդէն ... m ընտանեացն քահանայն.
12. K կոչել. A որ դիպաւ. d դեցաւ. v դիպաւ.

սկսցի զկարգ մկրտութեանն երախային։ Եւ եթէ դէպ լիցի երախային մեռանել, յորժամ եկեսցէ քահանայն և կնքեսցէ սուրբ նշանաւն զգլուխն և թաղեսցէ ընդ Քրիստոսի ընդ մկրտեալսն։ Այդ կանոն ի վերայ ակամային դիպեսցի։

ԽԱ. Քորեպիսկոպոսունք մի իշխեսցեն զդուռն եկեղեցւոյ փակել և խափանել զաստուածային աղաւթիցն ժամն վասն ընթրեացն, կամ վասն միոյ ուրուք յանցանաց. բայց զպարտաւորս աւր ընթրեացն և զմեղուցելոյն անձինս՝ բանադրեսցեն։

ԽԲ. Գեւղջ աւագ, որ յաղագս արքունի հարկաց ըզդուռն եկեղեցւոյ փակել տայ բռնաւորին և աստուածային ժամուն աղաւթիցն խափան արասցէ՝ նզովեսցի ի կեանս և ի մահ։

1. q սկսցի. tB սկսանիցի. zADB և զկարգն. zAD մկրտութեան. tu «երախային» չիք. hkmvwJ անուն երեխային. acdefghjlnopqsxyzABCD յանուն երախային. mhBK երեխային. d երեխային կատարել. B թէ.

2. dmqzB երեխային. zABCD քահանայն տարցէ ի գլուխ զխորհուրդ սուրբ մկրտութեան ի վերայ վախճանելոյն, զի աւանդեցաւ ի ձեռն հրեշտակաց սրբոց.

3. f քնկեսցէ. n նշանօն.

4. d ընդ օրինօքն Քրիստոսի. dfy «ընդ» չիք. q «այդ կանոն ի վերայ ակամային դիպէսցի» չիք.

5. K ակամայիցն. k դիպեսցէ. zC ցիցի.

6. a cdefghjklnopqstuvwxyzADJK քորեպիսկոպոսունք. B յորեպիսկոպոսունք. ftuK զդրունս. jhpmdusvwC եկեղեցւոյն. A եկեղեցուն. z յեկեղեցւոյ.

7. A խարանել. dghmnopyzACyJK աղօթիցն. q աղօթից.

8. fhjklmnopsuvxyzABCJK ժամ. hkmnvw որ ընթրեաց. gopquyCAK օր ընթրեացն. acdefjlstxy աւր ընթրեաց dyz և կամ. zAB միո. zABCD իրիք. zA անցանաց.

9. df զպարտաւորսն. t սպարտաւորսն. d յօր. gkmnopqyuzK օր. l ընթրեաց. d զանձինս մեղուցելոցն.

10. oAD յանձիս. q բանադրեսցէն. zBD բանադրել չարաչար. AC բանադրել.

11. acft գեաւղջ. e գեօղձ. djlmpquxzACD գեղջ. gh գեօղջ nvyJ գեաղջ. o գիւղջ. B գեղջ. f աւակ. j աւագն. B աւաք. t աղագս. K անքունի. d հարկեաց. d եկեղեցուն. fjuzK եկեղեցոյն. A եկեղեցո. mC եկեղեցոյ.

12. nopABD տա. d յանօրինաց, փոխ. բռնաւորին. A աստուածային.

13. d և աղաւթիցն. eghlmnpouyzABCJK աղօթիցն. q աղօթից. B խափանս. D փարան. d արասցէն. d նզով. zAD նզովեսցի յաստուծոյ.

14. C յաստուծոյ ի կեանս. u ի կեանք.

ԺԳ. Որք գերեվարք լինին յանաւրինաց և ակամայ առքացցի կամ ի հարկէ նոցա կերիցեն յանաւրբ և ի պիղծ մսոյ, յորժամ դարձ արասցէ նոցա Աստուած յիւրեանց տեղիս, ամ մի ջերմեռանդ սրտիւ ապաշխարեսցէ արտասուաւք, պահաւք, և աղաւթիւք արտաքոյ եկեղեցւոյ. և եթէ սխալանք այն իսկ լիցեն նմա՝ հաղորդեսցի աւրինաց, և զուրբաթ և զչորեքշաբաթ իսպառ պահեսցէ:

Նոյն կանոնք եղիցի և առ կանայս, որք ակամայութեամբ պղծին ի հեթանոսաց:

ԺԴ. Աղջիկ խաւսեալ առն, թէ ապարահ լիցէ, մի իշխեսցեն քահանայքն այնպիսւոյն պսակ դնել կամ

1. fgjlkmnopsqvwx գերավար. cehC գերեվար. yABD գերիվարին, J գերեվարք. deghlmnopzA-C յանօրինաց. qy անօրինաց. uD յօրինաց. czABCD ակամա. dm յակամայ.

2. m քաղցին. zB և կամ. d կերիցէ. y կերիցէն. yBD անաւրբ. klmnopswyACDJ և ի պիղծ. gfu ի պղծոյ. v և պիղծ. B և անպիղծ.

3. ftu մսէ. A մսո. B մսւո և. z արասցեն, n «Աստուած» չիք.

4. eghdkmnpqzBJ իւրեանց. fklmnoyCJ ջերմեռանդն. ջերմեռանդս. t ապաշխարեսցեն. D ապաշխարել.

5. deghkmnopquyC արտասուօք. edgmpqtuzACJD պահօք. klnovxy պահովք. f պահեաւք. deghmnopqyuzABC աղօթիւք. A արտաքո. B յարտաքոյ. J արտաքուոյ.

6. dfhmouzC եկեղեցոյ. D յեկեղեցւո. B թէ. dftzA սղալանք. B սխալանքն. d այնպիսն. A են. փոխ. լիցեն.

7. adefqtwzABCD նմայ. cefkls wyADJ աւրինաց. dhmapqutz օրինաց. oC յօրինաց. y զուրբաթըն. cgltzCD Չորեքշաբաթ. զդ-չի. q չորեքշաբաթն. adevuxAB զչորեքշաբաթի.

8. A պահեսցեն.

9. gltuABCD կանոն. s կանոնքդ. B այս առ. dzABCD որ. f որկ. f աքամայութեամբ.

11. t «խաւսեալ» չունի. edghlmopqyAC խօսեալ. zBD խօսեցեալ. t ի տան առն. u ի տալ առն. w «առն» չիք. lxAC եթէ. hklnopqsvwxJ ապարահի, m ապարահա. d ապար. g ապարա. uzD ապահար. t ապահարիցի. dh իշխեսցէ. mq իշխեսցեն.

12. q քահանայք. u քահանայ. dfghmzBCD այնպիսոյն. A այնպիսուն. B պսակ դնել և աւրհնել կամ ...

զուգել ընդ առն յամուսնութիւն, մինչև սրբեսցի յապարահէն և ապա ամուսնասցին:

.1 chtACJ ամուսնութիւն. m զուգութիւն. eDx յապահարեն. B ապահարէն. p յապարանհէն. dtu-

szC յապահարէն.

2. du ապայ. dhklmnoptuvwxz-ABCD ամուսնասցի.

acedfghjklmnopsqtuvwxJK ունին Ի·Դ· կանոնից յետոյ,

Եղիցի ձեզ ամենեցուն եկեղեցականաց և աշխարհականաց պաշտել ի գիրք սուրբք ի հին և ի նոր կտակարանաց. Մովսէսի գիրք՝ Ծննդոցն, Ելիցն և Ղևտականն, Թիւք, Երկրորդ աւրէնք, Յեսու Նաւեայ, Դատաւորացն, և Հռութայն, Թագաւորութեանցն. Դ. Մնացորդացն գրոց աւուրք, և Բ. Եզրի բանք. Գիրք Յոբայ, Սաղմոսացն գիրք մի. Սողոմոնի Գ. գիրք: Բ.-տասան մարգարէքն, Եսայի, Երեմիա, Եզեկիէլ, Դանիէլ: Եւ արտաքուստ պատգամաւորեացի առ ի ուսուցանել զձեր մանկունս զուսումնարաղումն Սիրաքայ իմաստութիւնն zABCD *չիք:*

Երես	տող	սխալ	ուղիղ
15	9	Թուումէ թէ պէտք է լինի «ի տունսն երեց եղբարցն տան, և քահանայից».	
18	1	Բացէ թողեալ հետևեալ ընթերցուածը acedty անբնական.	